

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőség címe alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona).
Hirdetések díja: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féoldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 4 frt, féoldal 2 frt, negyedoldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árengedmény adatik.
Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Egyes szám ára 15 krajcár.

Az előfizetési és hirdetési pénzek

s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó

összes megkeresések **Karai Sándor tanárhoz** (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

Gondviselő jó Atyám vagy,
Óh! én édes Istenem!
Látom én, hogy minden elhagy
E világon, csak Te nem,
Hozzád vágyom, benned élek,
Üdvet mástól nem remélek.

Mint az alélt bús virágra
Megújító harmatot,
Sebhedt szívem fájdalmára
Csak te hintesz balzsamot;
Könnyül sorson terhe rajtam
S imádságra nyílik ajkam.

Rám-rám derül ismeretlen
Útamon egy kis öröm;
Azt is a Te véghetetlen
Jóságodnak köszönöm:
S hála-könnyem tündöklése
A te neved hirdetése.

Gyenge vagyok. Lankadoznak
Buzgóságom szárnyai,
Bármily híven vágyakoznak
Színed elé szállani:
Óh! adj erőt, hogy mig élek,
Egyedül csak Néked éljek.

Óh! add, hogyha majd bevégzem
E múlandó életet,
Lelkem tisztán és egészen
Egyesüljön Te veled,
El ne vonjon semmi többé,
Tied legyenek mindörökké!

Lévay József.

* Énekgyűnk fáradhatlan buzgalma munkása Kálmán Farkas úr a következő sorok kíséretében küldte be lapunknak e remek költeményt: „Két okból közlöm ez éneket, *először* örömmömben azért, hogy az az örök ifjú-lelkű vén poéta, ki az ötvenes években Petőfi gyémántjait köszörülte (Ha benézne ablakomon egy este stb.), megzendíté szent lantját énekes-könyvünk megújítása idején, — *másodszor* azért, hogy megmutassam Elegiás úrnak, milyen éneket lehet azokra a kifogásolt „Uj dallamok“-ra írni!“
— Fogadja a nagyérdemű közlő remek küldeményéért legmélyebb köszönetünket. Szerkesztő.

Magunkról — magunknak!

I.

Mikor olvassuk az ó-kor vándorló népeiről, hogy ha valamely nékiek tetsző helyen letelepedni óhajtottak, az ellenséges népek által annyira gátoltak szándékuk kivitelében, hogy csak az éjszaka óráiban foglalkozhattak lakóhelyeik elkészítésével; az egész nappalt pedig ellenségeik ellen való védekezésre kellett fordítaniok: oly jóleső érzés járja át valónkat; mert arra gondolunk, hogy hála Istennek! az ily gonosz idők már örökre elmúltak! Pedig ebbeli ítéletünk egészen felületes, teljesen elhamarkodott ítélet volt; mivel ha napjaink történetével számot vetünk s korszakunkat azzal a régivel összehasonlítjuk: akkor, annak bizonyosságául, hogy „semmi új dolog nincsen a nap alatt“, egészen más tapasztalatra és meggyőződésre juthatunk el. Arra t. i., hogy hiába forgott le annyi ezredév az idő nagy kerekén, ez a nagy idő az ember természetén alig-alig változtatott!

Nem az emberevő pogánynépekre gondolok én, a melyek távol fekvő, ösmert és ösmeretlen világrészekben folytonos ellenségeskedésben, élet-halálra tartó harcban állanak egymással; gondolok arra a keresztyén-világra, melyben élünk s ítéletem oda dől, hogy e keresztyén-világ népei alig vannak egymással jobb, szeretetteljesebb viszonyban, mint a milyenről borzalommal olvastunk az ó-kor történetének lapjain. Kiváltképen pedig az összes keresztyén felekezetek közül

mintha csak a mi felekezetünk érezné állandóan a legnehezebb megpróbáltatást; úgy tetszik, mintha praedestinálva volnánk amaz ó-kori népek keserves sorsára, mert mi is legfeljebb egyik kezünkkel építhetjük szeretett egyházunk belső alkotmányát, míg a másikon folytonosan ott kell tartanunk azt a fegyvert, melylyel életünket oltalmazgatjuk a lehető legmostohább testvérek soha meg nem szünő támadásai ellen!

Nem tarthatjuk másnak, mint a sors keserű iróniájának azt, hogy épen mi, kik a lelkiösmereti szabadság alapelvéből önként következő békesség-szeretethez tántoríthatlan hívei vagyunk, ily áldatlan és nehéz munkára lettünk — és mint a jelek mutatják — leszünk a jövőben is kényszerítve; de ha másként nem lehet, meg kell hajolnunk a súlyos végzet előtt; ezután sem hanyagolhatjuk el a reánk néző munkát, melynek egyik része védeni fog, a másik pedig építkezni. S mert eléggé meggyőződhattunk már a felől, hogy találkoznak sorainkban férfiak, kik mindenütt helyt állanak, valahol a szellem fegyvereivel szükség harcba bocsátkozni; kik elveinket híven, méltóan képviselvén, mindenkor képesek lesznek igazaink megoltalmazására: elérkezettnek látszik az idő arra is, hogy mindnyájan, — kik egyházunk mindennapi életének aprólékos bajaival foglalkozunk s a gyakorlati élet szükségleteinek kielégítésére vagyunk hivatva, — lépünk a tettek mezejére és ne vonjuk ki magunkat e szintoly fontos és életbevágó feladat teljesítésének kötelezettsége alól. Hiszen min-

TARCA.

Egyháztörténelmi adatok.

Közlő: *Földváry László.*

XII.

Bizodalmas Nagy jó Uram!

Ugyan megizelítették a mi atyáinkiai a *foktői, erdődi, sziráki, egyeki, bábolnai, galgóci, ároktői, palkonyai* üldözésnek módját. Ha némely circumstantiák talán különböznek is, de in fundamento hasonló móddal ostromoltatik most Ns. Heves megyében levő *Kenderes* nevű helység és ha az Isten s utánna a fejedelem gátlást benne nem téssen, ezt is hasonló szerenészetlen sors várja.

Próbálgatta ezen szegény embereket először a tiszabői plebánus ezelőtt mintegy két esztendővel, hogy a templomukat adnák el pénzért s építenének maguknak mást helyette. Próbálgatták még ezelőtt gr. Haller Istvánné részéről, nyole nemes embernek és négy tehetős contribuenseknek minden törvényes convictio nélkül való kiharancsoltatásával; a kik mindazonáltal noha egy csep földet sem adtak nekik, három esztendeig csak benn maradtak és a pápista reájuk szállított új lakosokkal együtt teleltek. Hanem a

szüntelen való alkalmatlanságot és sanyarúságot nem győzván, csak ezen a tavaszon s rész szerint nyáron vonultak el másuvá.

Mindezek is még a feltett céljukat nem operálhátván, valamint a plebánus ezen folyó 1776-ik esztendőben in Majo bevivődött: úgy közelebb való erőszakra mentek akkor, mikor ezen folyó 1776-dik esztendőben gr. Hallerné a falu házát és a leányok oskoláját via facti elvettette, és az elsőbe a pápista kántort, a másikkba pedig a harangozót beszállították. Instáltak ezen szegény ref. lakosok circa 19-ma junii anni curr. a Mgs. egri püspök úrnál, hogy ha már azt elvették oly praetextussal, mintha a grófné fundusán volna, engedné meg ő Excellentiája a P. Paulinusoktól (mivel ezen helységnek felét a nagy-váradí paulinusok, felét pedig gr. Haller Istvánné birják) ígéretnek szernt excindálendő funduson a leánykáknak számos voltához képest más oskolát építtetni; de mindeztideig nemcsak semmire nem mehettek, hanem még azon felyül az említett grófné tisztje mind a *papot*, mind a *mestert* és a *leányok praeceptorát* ugyanezen esztendőben juniusnak vége felé nagy comtestussal kaszáltatni akarta hajtatni, zálogolással is fenyegetőzván. Instáltak ugyan azon juniusnak 19-dik napja táján más különös instántiájuk által azon is, hogy a templomjuk tövében levő temető-helyet Ő Felsege rendelése szerint is máshová transferáltatni méltóztatnék. Láttatott is eő Excellentiája

denki előtt tisztán állhat az, hogy ha mi az idők jeleivel semmit sem törődve, hűtelenek leszünk a ránk bizottakban vagy restelkedünk a hívek lelki és szívbéli szükségleteinek kielégítése körül: akkor a szellem és toll emberének, ki felekezete ügyét a legerősebben tudná védeni, kiesik kezei közül a védő fegyver, mert igaztalant írta, ha azt mondaná *életrevalónak*, a mi *életképtelen!*

Éppen azért, hogy igazat írhasanak felőlünk a toll emberei; hogy az ő állításaik s tételleik igazolására első sorban a mi gyakorlati életrevalóságunk szolgáltatasson minél döntőbb adatokat és bizonyítékokat: nekünk, egyházunk lelkészkedő munkásainak saját körünkben kell megtenni mindazt, a mi reánk néz; vagy legalább végezzünk a reánk néző teendők közül annyit, a mennyit erőnk és tehetségünk elvégezhet!

Bizonyára légióra megy az utunkat, haladásunkat gátoló külső és belső bajoknak, hogy ne mondjam: reánk törő ellenségnek nagy serege; de ha mindezek egyesülnének is megrontásunkra, valamennyien sem okozhatnának felekezetünknek olyan kárt és helyrehozhatatlan veszedelmet, mint: *saját közönyünk és tétlenségünk!* Tévedek-e, vagy nem? midőn számbavehető jelekből azt látom, hogy a *mi napjaink gonoszsága* főképpen abban áll, hogy legelőbb *mástól várják a segítséget*: azt, hogy legkisebb hozzájárulásunk nélkül, valami csodatevő erő befolyása következtében elevenedjenek és újuljanak meg az *élettelen csonatok!* Pedig segítség csak ott várható, a meg-

elevenedés csak ott remélhető, a hol *minden egyes tag kiveszi saját részét a munkából!*

Egészen érthető és természetes dolog, hogy a változott idők, a változott viszonyok valamint más munkamezőn, úgy a lelkészi pályán is az új teendők hosszú sorozatát állították össze: nagy szolgálatot tenne tehát az, a ki nekünk gyakorló lelkészeknek, kik a gyülekezetek vezérlétére hívatattunk, — kimutatná, vagy legalább körvonalozná előttünk, hogy mi és mennyi néz reánk a felekezetünk jobbléte körül megindítandó munkából?! Így nem maradna visszhang nélkül az a föbbrendbeli szép előterjesztés sem, melyekkel kiválóbb világi férfaink nem késtek útat mutatni a bajok orvoslására! Ámde ez a körvonalozás (kivált egyházkerületünkben s talán később ennek megvilágosítására is reá térhetek, hogy miért?) nem lenne könnyű munka; s ha e sorok írója ez idő szerint némely részletek feltüntetésére vállalkozik, legfeljebb arra gondol, hogy talán majd mások is, hívatottabbak is kedvet kapnak a munkához és így a részletekből annál könnyebben kibontakozhatik s felismerhetőleg fog állani előttünk a helyzet való képe!

Kiindulási pontom ama régi közmondás, mely a sepregetést, tisztogatást mindenütt és mindenkinek ajánlja ugyan; de mégis leghasznosabbnak, legszükségesebbnek itéli azt *saját házukban és ajtónk előtt*, — s ily értelemben kívánok a nt. Szerkesztőség engedelmével egyet s mást *magunkról* — *magunknak* elmondani!

Beregi.

mind a két instántia iránt jó resolútiót adni: de nem, hogy azon temetőt kivitték volna, sőt inkább die 13 Julii a helyben levő plebánus, Gál Pál nevű, egyetértvén a tisztekkal, a templom és parochia között keresztet akart felemelni a régi temetőjük széliben oly szándékkal, hogy körül is kerítsék. Minthogy pedig ez a kerítés a református lakosokat a templomtól elzárta volna, különben is már a határban három kereszt is levén minden csendességgel felállítva: ez a templomjok eleibe való fortélyos felállítás csupán kötekedésre való dolog lett volna. Még minekelőtte a gödröt kezdték volna is ásni, provocáltak Ő Felségére és protestáltak ezen ígyekezetiük ellen, declarálván hogy akárhová állítsák másuvá, csak a templomukhoz ne állítsák, nem bánják; de nem gondoltak ezek ezzel, hanem a gödröt ugyan csak megásták, s ennél fogva hogy a dolog tovább ne menjen, látván hogy a protestációjok semmit sem használ, azon gödröt bevonták, és a dolog akkor ennél tovább nem is ment. Megfordult ugyan 14-a Julii a Karcagon lakó vice-esperest Kenderesen, és pirongatta is azon lakosokat oly formán, hogy talán úgy akarnak tenni mint a *rimaszombatiak*; de ennek semmi szemebetűnő consequentiája nem volt.

Több esett a püspök ott lételenek utána. Mert 5-a septembris megfordulván Kenderesen, a ref. lakosok újabban instantiát adtak be eő Excellentiájának a leányok oskolája építése és a temetőnek a falunak való

sublatiója iránt; csak hogy ezekre már most (a kereszt felemelése megakadályozását fogván a dologban) negatívát adott; a temető iránt különösen azt mondván, hogy igaz ugyan hogy eő Felsége parancsolt a temetők iránt, de nincsen az a temető a mieink ártására, ellehet az ott; s másrésről pedig javasolta, hogy adnák a templomot a földesuraságnak, másnak való helyet kérvén maguknak, és hogy értsenek egyet a Vice-esperesttel a kereszt felállításában. Hanem ezen eő Excellentiája ott létele az is követte, hogy a gr. Haller Istvánné számtartója circa 11-am septembris 10 református lakost, a kik közül hét integralista, három pedig inquilinus domiciliatus, a maguk földjüktől eltiltott, és megparancsolt hogy Sz.-Mihály napkor menjenek el azért — a mint a bírónak mondotta —, a miért a keresztet nem engedték fölemelni; fenyegetőzván hogy a Predikátor és Mester házait is minden órán (nem ad neki két hónapot) Ő Nagysága elfoglalja, és a parochiális házaktul is a taxa-pénzt és robotot megveszi. egyúttal azt is declarálván, hogy azután a Paulinusok jussán lakó kálvinisták is el fognak költözni.

Még ugyan ezeknek a részokről senki ki nem hajtódott, hanem ezután az eő Excellentiája ott létele után Simai János nevű nemes ember tiltódott el a Tisztartó által a földtől oly declarációval, hogy a háza is elvevődik mihelyt ember találkozik bele

Kitetszik ezekből a valóságos föltett cél, a ki-

A védekezés némely módja.

Hogy a néppártta vedlett klerikalizmus erősen fenyegeti a nemzeti államot, de hogy különösen fenyeget bennünket protestánsokat, közelebből reformátusokat, immáron nem mese. Hogy ez a néppárt minden fegyvert fölhasznál ellenfele tönkretételére, lett légyen az akár tisztességes, akár tisztességtelen, az is szomorú valóság. És hogy nekünk reformátusoknak ez ellen a veszedelem ellen, mint a sáskajárás ellen védekezni kell, ha azt nem akarjuk, hogy eltiporjanak bennünket meg a föld színéről is, az már nem csupán önmagunk fentartásának, de mindannak szüksége, ami jó, ami ideális s a mi nemzeti. Mert hogy mi itt e hazában nem csupán egy pusztá felekezet, hanem valamivel több is vagyunk, az csak az elfogulatlanok előtt — nem bizonyos.

Es ez az önvédelem — aki olvassa a protestantizmus szószóló újságait — meg is kezdődött immáron mindenütt. Lelkes, lángszavú próféta emberek megfűjták a trombitát, a harsonát, tele kiáltották a világot, hogy baj van, veszedelem tornyosodik a fejünk fölött, föl-rázni igyekezvén minden szívet, minden lelket, amelyben a lángoló tűz alig-alig füstölő üszökké változott, hogy a régi protestáns szellem, amely egykor pénzt, vért, életet tudott vallásáért, hitéért, egyházáért áldozni, ismét lángoljon, ismét lobogjon.

Csak hogy nagy itt a baj. Ezeket a tűzbeszédeket, amikben annyi a lángolás, annyi az öntudatra ébresztés, nem olvassák azok, akiknek azokat olvasni kellene. Az a baj, hogy akiknek kellene ébrednie, akiknek a szívében új hitnek, új erőnek kellene ébrednie, azok alusznak, azok tántorognak a sötétségben, azok járnak idegen úton, mert magukra vannak hagyatva, mert senki sem törődik velük. Mert kérdelem, mit használnak azok a remek írások a laikusnak, mit használnak magának a népnek, mikor az nem olvassa, mert nem olvashatja? Nem mondom én azt, hogy kárba veszett munka az egész, megvan azoknak a mérhetlen, kibe-

üzettetésük, arra valók az ott lakó kántornak s egyéb pápista lakosoknak botránkozató s minden jó erkölcsök ellen való beestelenkedései: „b . . . om a papod lelkét“, „akaszszák fel valamennyi kálvinista van“, az „az ő sz . . . a s g . . . ja is idvezül, ha a kálvinista idvezül“. Arra valók azok a mocskos epithetumok, mikor kálvinista disznóknak, kálvinista kutyaáknak hívják, arra valók — mondom — mindezek a kötekedések és boszszantó ingerlések, hogy az ilyenekkel s ezekhez hasonlókkal a nép ad impatientiam szoríttatván, okot lellessenek az egészen lejendő kiüzetésekre, az exercitium sublatiójára.

Megfordultak mindezen dolgok praeter illa, quae a 5-a septembris inclusive contigerunt, már in publico, — de akkor tanácsosabbnak ítéldött — még ad factum nem menvén a dolog, csak hallgatni; de már azóta az egri püspök úr eő Excellentiája influxusa s az újabb proscriptióknak declaráltatása hozzá járulván, s szemünk előtt levén másfelől az *egyeki** szomorú példában, hogy mely nehéz legyen a dolgon post factum igazítani: úgy itélném, hogy jobb volna praeveni-

* Az egyekiektől az egri káptalan mint földesúr által 1774. május 14-én elvétetvén templomuk, két iskolájuk s összes lakóházaik: az egy család kivételével — mely pápistává lett — mindenüktől megfosztott s az *óhati* pusztán bujdosó hontalanoknak egyidőre a Vay család adott menhelyet Csege alatt. Innét önyörögtek pártfogásért s járultak kérvényeikkel az egyház-

szélhetetlen hasznuk, de mig csak így akarunk protestáns öntudatot ébreszteni, addig senki se panaszkodjék annak eredménytelensége miatt. Ismét nem mondom én azt, hogy azoknak, akik azokat az írásokat megírják, egyebet kellene csinálniok. Nem, nem is lehetne, nem is volna rá szükség. A *többet*, a *mást* másoknak kellene tenni. Azok a harsonák azok a trombiták arra valók, hogy attól azok a *mások* ébredjenek. És ezek a *mások* nem egyebek, mint a nép vezetői, mind egyházi, mind világi vezetői. Ezeknek a vezetőknek szólnak azok a trombiták, azok a lángszavak. Fájdalom, hogy ezek között a vezetők között még mindig oyan kevesen vannak, akik ezeket az írásokat olvassák. Bizony még mai napság se vagyunk s még a jövő század végén se leszünk abban az állapotban, hogy világi előkelőségeink a hírlapok mellett — vallásos közlönyöket is olvasnának. Mert mig a külföldi vallásos iratok a külföldön minden előkelő házhoz járnak, addig nálunk ugyan könnyű megolvasni azoknak a világiaknak a számát, akiknek asztalán ilyen vallásos újságot találunk.* Ezért mondtam én azt, hogy ezek a beszédek valósággal remek művek ugyan a maguk nemében, de nincs meg a kívánt hasznuk, mert nem hatnak el odáig, ameddig kellene. És ennek az oka ismét nem azokban a beszédekben, vagy azok iróiban keresendő, hanem mindig csak azokban a *másokban*. De, legkevesebbé érik el az eredményt — fájdalom — ahol pedig legtöbbet kellene és legtöbbet is tudnának, a nőknél, az asszonyoknál. Pedig hát mindnyájan tudjuk, hogy milyen nagy erősség az, ha a nők erős kálvinisták. Az a család, amelynek asszonya maga is vallja azokat a tanokat, amikben született neveltetett, biztosak lehetünk benne, hogy azokat mind belecsepegteti a gyermekeibe is. Aki megingatlatlanul ragaszkodik a maga egyházához, annak a gyermekét ne féltsük semmitől. De ne féltsük egész családját sem. Az a nő, az

* Megjegyezzük, hogy újabb időben e téren örvendetes változást tapasztalunk. Szerkesztő.

álni ezen meghatározott kihajtást, és eő Felsege kegyelmes protectiójáért — mennél hathatósabban lehet — instálni, mintsem hallgatással még most is, mikor látjuk hogy ad viam facti közelget a dolog, a dolgon nem segíteni, és a sebet éppen gyógyulhatlanságára ereszteti. Ugy tudom, hogy adódott már ezeknek dolgokban instántia, a mostani már azzal connectálódhatna s a mi abból kimaradt volna, most az, az azóta esetekkel együtt bemehetne; de minthogy magából a facti specieből is az egri püspök úrnak influxusát is fundate ki lehet hozni: nem lehetne-e ezen dologban a törvények szerint is mixta investigatiót kérni? Ugy gondolnám, hogy a mennyiben most sok eklézsiáink ezen veszedelmes sistémának tüzetől az udvarnak tudtára is füstölögnek, és maga a fels. udvar is benne inhibitiókat parancsolt; mindez azokon, mindazok ezen reciprocé segítenének; lehetetlen levén, hogy a fels. udvar is ezt az akaratja ellen való mintegy generalis perturbatiót indifferens szemekkel nézhesse. Ezen instántiában illendőnek tartanám a Paulinusoknak eddigvaló moderatiójokat és keresztyéni mansvetudójokat megemerni, s ezen

kerület, káptalan, püspök és király elé, de hasztalan. Tizenkét évi nyomorgás után gróf Teleki Sámuel közbenjárására letelepülési helyül a kis-peregi pusztát nyervén, 1787. októberében ideköltöztek s alapíták a ma már szépen virágzó ref. egyházat. (Dunam. Egyház. levéltára. E kötet 27—64. sz. a. okmányok.)

az asszony képes e tekintetben is akkora hatalmat gyakorolni, nemcsak gyermekei, hanem férje felett is, hogy azt megakadályozhatja minden ballépéstől és erősítheti a hitben, a protestáns erőben. öntudatban.

S hogy ez így van, tapasztalhatjuk épen az ellentétben. Wolaffka urat* melyik debreceni asszony nem ismeri s Wolaffka úr is melyik asszonyt nem ismerné Debrecenben? Mert Wolaffka úr nemcsak jó szónok hírében áll, hanem ügyes társadalmú férfiúban is, aki sikereit ezen a téren is szerzi. A katolikus egyház mindenkor nagy gondot fordított és fordít mai nap is a nőkre, azokat igyekszik megnyerni. És tagadhatatlanul könnyebben is célt tud érni, mert megvannak hozzá eszközei. Az asszonyi természet a cifraság, a pipere felé hajló, az asszonyi szív könnyebben megindítható, az asszonyi lélek könnyebben alakítható. És azok a pompás műremekek, a különböző dómok, székes egyházak stilszerű építkezéseikkel, világhírű festményeikkel, kicifrázott ékítményeikkel, az egyházi zene valósággal hangversenynyé fajult akkordjaival, szép hangú szoprán, mély tenorénekeseivel, énekesnőivel, a szertartás felületes cafrangjaival nem elég alkalmas eszközök-e arra nézve, hogy az asszonyi szívet lelket betöltsék, meghódítsák, átalakítsák és örökre lekössék? Mert hogy valami nagy komolyságot maguk az *igazi* hívek sem igen találnak szertartásukban, bizonyítja ezt ez a megtörtént eset. Egy előkelő családban a férfi református, az asszony róm. katolikus. Van ezeknek több fiú mellett egy leány-gyermekük is; akit az apa akarata szerint, reformátusnak neveltek. Történt egyszer. — még gyerek-leányka volt egészen — hogy húsvéti ünnepek közeledvén, a leány Nagy pénteken a róm. katolikus templomban volt az édes anyjával. Ott azonban a sok ceremónia, tenger-fény, cifraság úgy elkábitotta a lelkét, hogy utánna következő húsvétvasárnapon, mikor az anyja ismét a róm. katolikus templomba akarta vinni, a leányka tiltakozott

* Talán inkább csak a hírét!

Szerk.

erősen és nyíltan megmondta, hogy ő most a református templomba akar menni, mert *komolyan* óhajt már egyszer imádkozni.

De természetes, hogy ez csak olyan leánnyal történik meg, akit református hitben nevelnek. A másik kész vallásáért, hitéért akármit áldozni. Mert szívébe, lelkébe sokkal jobban belecsöpögtették már az egyházhoz való ragaszkodást és meg is telítették azt sokkal jobban mindenféle bizony nem türelmes tanokkal, itt-ott nagymérvű bigotsággal, itt-ott nagyfokú tudatlansággal, elfogultsággal. Mert azok a zárdák jól végzik a maguk dolgát; a ki onnan kikerült, az aligha fogja megtagadni valaha azokat az eszméket, amiket ott tanítottak neki. Pedig bizony tudja akárki is, milyen silány tanerőkkel rendelkeznek azokban a zárdákban. Elismert tény, hogy az ott működő tanító-nőknek alig van diplomájuk, köztudomású dolog, hogy az illetékes körök nem is kívánnak tőlük semmiféle nagyobb tudományt. Nem úgy, mint nálunk, hogy mindjárt beleszólanak a dologba, ha nincs megfelelő tanerő. Pedig a református egyház mindig híres volt a maga tanerőjéről, a maga iskoláiról, bizony akkor nem is került volna ki kebeléből annyi kiváló tudományos ember, csak a régi időkben is.

És, esodálatos, azoknak a kifogásolható tanerőkkel ellátott zárdáknak annyi a növendéke, annyi anya küldi oda gyermekeit, sőt még református családok gyermekei is ott nevelődnek annyi meg annyi százalékban. Hallottam, ismerem református tanítónét, aki a maga gyermekét ilyen katolikus zárdába küldte, csak azért, mert ő is ott nevelődött valamikor és mert az a zárdánémet vidéken van, tehát ott leánya németül is megtanulhat. Igen, *németül is megtanulhat*, ez az a hangzatos jelszó, ami az anyákat, még a református anyákat is meghódítja, megcsalja. Igen is, megcsalja, mert amikor gyermekeik, talán megtanulnak németül, ugyanakkor elveszítette őket az egyház és nagy bünt követtek el ők is ugyanakkor, mert megcsalták az egy-

az egy nemes ember iránt való dispositióját a Tisztartónak superiori ne fors quipiam influxui tulajdonítani.

Minémü töröket vessenek némely róm. cath. atyafiak a *f-gyarmati* eklézsiának: az ide rekesztett instantiából és annak acclusumából bővebben megfogja érteni Nagy jó Uram. Micsoda csendességünk lehet nekünk, ha eő Felsege rendelésén kívül ilyen kötekedésekre ki.nennek és ha az ilyen insidiosa insinuatiókat ottan fel nem vennék.

Az *egyekiek* dolgában a publikált parancsolatot ide rekesztem. Ki vagy on benne a Deputatio rendelve, de maga ez a Deputatiónak kirendelése mind a subjectumokra, mind a kirendelésnek módjára nézve elég okot ad a panaszra. Hiba van annak a módjában, mert a fő-Ispán csak maga hatalmával rendelte, és az eddig operáló deputatiót megváltoztatta, holott szokás szerint mindvégig azon egy Deputatio szokott dolgozni ugyanazon egy dologban. De hiba és studiatum van a subjectumok kiválasztásában is, mert noha meghagyta a substitutus Vice-Ispánt Patay József urat és az esküttet: de kivetette belőle a processualis eddig benne forgott szolgabíró Jármy Mihályt és róm. catholicus assesort Török Ferencet, a kinek buzgósága vakságához talán nem egészen bízott. Tette pedig ezek helyett Kállay Józsefet, továbbá egy imperiosus és igen buzgó urat: Niczky Ferencet, és szolgabíró Vay Imrét, a

Praepostnak actualis intimus Conferentiarum ministerjeit és in publico maga Vicariusait, úgy hogy magát a Praepostot küldeni vagy ezeket, majd mindegy. Igaz ugyan hogy vett ezekhez még egy református assesort is, Törös György perceptor uramat: de ez csak színlése a mixta Deputatiónak, mert kettő ellen öt pápista, még pedig quo zelo, qua pervicacia, qua autoritate. Okozza pedig ezt mind a fő-Ispánunknak a Clerussal való egyetértése és in publico a dolgoknak mintegy despotica erőltetése.

Az *erdő-horvátiai* dolgában jó resolútiót reménylek.

Az oskolák iránt való intimátum hosszacska, még itt léteben leíratom a mennyiben bennünket illet. Az oskolák dolgában való reflexióit Nagy jó Uramnak, mind aziránt hogy a két Confessio magát conjungálja, mind az iránt hogy a törvények ellen vagy azokon túlment dolgok is bemenjenek a generális instantiába, helyeseknek tartom. Ugy veszem észre, hogy mások is gondolkoznak a conjunctióról, de már ez talán a pesti terminusig nehezen készülhet meg. Ezzel magamat szives jóakaratóba ajánlom és vagyok

Debrecen, 6-a októbris 1776.

igaz köteles szolgálja
Vay István m. pr.

házaat ők is. Azt az egyháztágot, akire vonatkozólag fogadták kereszteleés alkalmával a keresztszülőkkel egyetemben, hogy híven, odaadóan igaz reformátusnak fogják nevelni, elszakítják az egyház emlőjéről, kivesszik szájukból az egyház életadó-tejét, de megcsalják magát az Istent, mert nem tudják elmondani egykor ott a nagy napon: *akiket nekem adtál, egy is azok közül el nem vezett.* Bizony nincs nagyobb szerencsétlenség egy anyára nézve, mintha nem tud számot adni gyermekeiről.

De ez a körös tünet nem hogy csökkenne, nem hogy múlna. Az anyák nem hogy fölébrednének, nem hogy megmozdulnának, öntudatra kelnének. De súlyednek, merülnek tovább ebbe a forgatagba. Egyik a másikkal ajánlja azokat a zárdákat, egyik a másik után küldi leány-gyermekeit azokba a zárdákba. És nincs ember, aki magukhoz térítse őket, nincs hang, amely visszariassza őket. Bizony trombitaharsonák itt is kellene szólanotok!

Am segíteni kell magunkon. A bajt tétlenül nézünk nem szabad. Az emberekben megvan az a természet, hogy szeretik gyermekeiket olyan helyre küldeni, ahol megtanulnak németül. Hát alkalmazkodjunk mi is ehhez a természethez. *Allitsunk ilyen iskolákat mi is azokon a német vidékeken.* lássuk el azokat az iskolákat mintatanerőkkel, hiszen büszkén vallhatjuk, van ilyen nálunk elég; legyünk rajta, hogy ennek az iskolának híre minél elterjedtebb legyen, hogy ezt az iskolát minél jobban ismerjék. S aztán álljunk őrt, mint a posztónálló katoná, minden ember egyenként és összesen, hogy *a református anyák ne küldjék gyermekeiket katolikus zárdákba,* de legfőbb kötelességüknek ismerjék, hogy gyermekeik az ilyen iskolának legyenek növendékei. Hiszem, hogy erősebb lenne így a vallásosság, az egyházhoz való ragaszkodás és református öntudat.

Juhász Sándor,
vallástanár.

KÖZÉLETÜNK.

Pénzváltók a szószéken!

II.

Ott vannak-e hát csakugyan? vagy valótlan ráfogás az, mit idegen felekezetbeliek felőlünk állítanak?! Örömmel írnék apológiát annak igazolására, hogy az anyára anyagias *hasznossági* tekintetek a mi vallásbeli foglalkozásainktól teljesen távol vannak. De az a kérdés: vajon hol találók argumentumokat, a melyeknek egybeállítás után szemmel látható, kézzel fogható legyen álláspontunk igazsága az ellenséges bírálat előtti?

Azt gondolom: a legragyogóbb védbeszéddel sem használhatnék mindenekfelett önmagunknak annyit, mint a nyílt, őszinte bírálattal; mely ugyan nem lehet nagyon tetszetős olyanok előtt, kik magokat érdekelve találják; de magának a közügynek mégis hasznára válhatik! Hiszen, ha annyi különböző kérdésnél megtudtuk állapítani a kedvezőtlen végeredményt, a nélkül, hogy belehaltunk volna; sőt a felösmert hiányok és mulasztások erős ösztönt nyújtottak a helyzet javítására szükséges munkálkodás haladéktalan megkezdésére: *akkortalan annak beösmérése, hogy valamint más intézményünk, úgy a legátiók régi, áldásos és kegyeltes intézménye is elfajulhatott, eltérhet tt erede-*

tileg kitüzött céljától az idők hosszú folyamán, vallásos életünk hiányainak felösmerése és helyrehozása tekintetében csak javunkra lehet!

Mindenek előtt arra gondoltam, hogy az előbbeni közleményemben említett „Bereg“ című lapnak szerkesztője, ki állami gymn. tanár s ezen kívül felszentelt ref. lelkész is, egész valójában ösmeretes levén előttem, hátha éppen nem ellenséges indúlatból, hanem ellenkezőleg oly nemes szándékkal adott helyet lapjában ama közleménynek, hogy az által ébreszsen fel bennünket, eszünkbe juttatván a 79. szoltár kezdő-sorait: *„Öröködbe Uram! pogányok jöttek!* Ez a gondolat kötelességemmé tette történeti visszapillantást vetni a legátiók eredeti céljára; továbbá: alaposan megösmernedni a mai helyzettel, melybe a legátiókkal jutottunk; mert csak a kettőnek egymás mellé állítása derítheti ki a tiszta igazságot!

Hogy kegyes és bölcs elődeink milyen célzattal s kik számára szervezték az ünnepi legátiókat? talán senki sem fogja kétségbe vonni a tényt, mely szerint: *kizárólag és feltétlenül oly tanuló-ifjak voltak szóban, kik lelkészi és tanítói pályára készülvén, arra voltak hivatva, hogy egykoron a templomi szószéken hirdessék az Isten ígését!* Ezeknek szolgált gyakorló-iskolául a szószéki ügyesség megszerzése céljából a templomi szószék, ezeknek növeltetési és tanítási költségeit kivánták biztosítani elődeink a legátióbeli jövedelem által. S vajon hogy áll a dolog e mai korban? Megmondhatjuk ezt is röviden; mert világosan megállapítható tény, hogy *már ma fehér holló számba megy az a néhány egyház, melynek előjárósága feltétlenül megkívánja az illető főiskolától, — honnan legatust szoktak hozzájuk küldeni — hogy ők csak hittanhallgatót vagy képezdei tanuló-ifjút fogadnak el legatus gyanánt.* s e néhány egyház kivételével valamennyi többi egyházunk belejutott ama képtelenséggel határos állapotba, mely szerint: *egyáltalában közönyös dolog előtte bármely más életpályán haladó ifjak jelennek is meg templomaikban az igehirdetést teljesíteni!* De nem csupán az ünnepek alkalmával teljesítendő templomi szolgálatokról van immár szó, hanem általános elfogadott felfogássá lett: mintha *a lelkészi szolgálatok közül csupán a sacrament kiszolgáltatására lenne hivatva a püspöki és esperesi hivatal által exmittált rendes vagy segédlelkész; ellenben saját gyülekezetében és templomában valamenyi lelkész oly hatalommal bír, hogy a sacramentumok kivételével minden egyéb templomi szolgálatokat bárkivel is teljesíttethet, a kit ő azoknak teljesítésére alkalmasnak ítél!*

Eljutván pedig e tételhez, bármily nehezemre esik az, hogy az ellenünk minden oldalról hangoztatott „elvilágiasodás“ vádját visszaütástanom nem lehet, — inkább bevalloim — mert felekezetünk jövőjére nézve feltétlenül veszélytozónak vélem a hallgatást! hogy fentebbti álláspontunk egészen természetes, — mert ok nélkül semmi sem történhetik a világon — tehát az a helyzet, melybe jutottunk, logikai következménye egyházi törvényeink azon intézkedésének, melynél fogva mai napság *egy falusi lelkész a kérdéses jog- és hatalomkörben hatalmasabb a püspöknél és esperesnél!**

* Igazságosak e kérdésben csak úgy lehetünk, ha tisztában vagyunk a kálvinizmus egyház alkotmányának lényegével, mely nem más, mint az, hogy az egyházi hatalom *súlypontja mindig az egyes gyülekezeteken nyugszik.* A Kálvin befolyása

Megpróbáltam keresni egyházi törvénykönyvünkben a régi püspök és esperesi jogokat, melyek a kibocsátásra vonatkoznak; de én azokat sehol sem találok. A 117. §-ban áll annyi, hogy a *sakramentumokat csak a törvényesen és hivatalosan felhatalmazott egyének szolgáltatathatják ki*; ellenben a lelkészeknek biztosítva van a jog a 116. §. utolsó pontjában, hogy *az ő felelősségök mellett igehirdetésre ki nem bocsátott, arra fel nem hatalmazott egyének egyházi beszédeket tarthatnak, bibliát magyarázhatnak* (hogy a végső pontban foglalt biztosíték: „Kötelesek azok beszédeinek tartalmáról előre tudomást szerezni“, elégséges-e, vagy egyáltalában valósítható-e 4—5 faluból álló legatióknál? erre most nem térek ki.) sőt a 113. §. szerint: *rendes lelkésznek is csak az illető lelkész adhat felhatalmazást szolgáltatételre*. A 114. §. második pontjában helyesen van meghatározva, hogy *azon lelkészek, kik más életpályára léptek, kivéve a tanárit, semmiféle lelkészi teendőt nem végezhetnek*, de mily lealacsonyító egy hivatalára készült s abban helyét megállni képes lelkészre nézve csak elgondolni is azt, hogy másrésztől egy V—VI. gymn. osztálybeli tanulót, kiből még lehet katona, kereskedő, segédjegyző stb. bármely lelkésznek jogában áll saját templomában igehirdetési teendőkre alkalmazni.

Az 1834. évi lelkésszenteléskor történt, hogy egyik tiszteletes atyafi azon okból, mivel az illető egyházmegyében akkor az esperesi szék üresen állott: más superintendentiabeli esperes által falkultáltatta magát. Egyházkerületünk nem késlekedett kimondani, hogy mivel ezen tett egyházi törvényeinkkel ellenkezik, nehogy többé effélék előforduljanak, az egyházi vidékekben közhírré teendő, hogy hasonló esetben csak a superintendentiabeli esperes urak közül valamelyik adhat — superintendensünk engedelmével — a szent szolgálatokra hatalmat. De még érdekesebb az, a mi velem történt! Midőn előleges meghívás útján S.-Patak-tól H.-M.-Vásárhelyre érkeztem segédlelkészül: 3—4 heti utánjárással sikerült a püspöki és esperesi hivataloktól kibocsátást nyernem, (igaz, ebben annak is része volt, hogy a pataki hittanhallgatót a két iskola közt fenállott régi ellenséges hangulat miatt nem volt kedvökre befogadni). E felhozott példák ugyan első sorban arra nézve szolgáltatnak tanúságot, hogy a *tulságoskodás* soha és semmiben nem volt ajánlatos; de én azért jó lélekkel mondhatom, hogy említett eljárás épen nem okozott bennem állandó, vagy sokáig tartó kedvetlen érzéseket, sőt a jó rend, az egyházi felsőséget megillető ellenörködés szempontjából a higgadt megfontolást teljesen jogosúlnak találtam. Azt pedig — távol legyen tőlem a szentesített törvényeink iránti tiszteletlenség! — talán szabad lesz annak bírálatául, hogy egyik-másik törvényünk bevált-e a gyakorlatban, öszintén konstatálnom, hogy a régebbi törvények uralma alatt feltétlenül helyesebben lehetett az egyházi szolgál-

alatt létre jött francia és skót reformált egyház-alkotmányokban esperesi és superintendensi hivataloknak hire-nyoma sem volt s ma is végzetes volna egyházunkra nézve, ha az egyes egyházak és lelkészek jogai végleg megnyirbáltatnának. Különbén ha a lelkész szeret prédikálni: akkor a cikkirő által felhozott példák nem fordulnak elő. S nézetünk az, hogy ha a lelkész robotból prédikál, vagy épen ahogy sem prédikál, akkor le azzal a pá-lástartal! Szép dolog az, ha valaki jól adminisztrál, de a fődolog mégis csak az igehirdetés. Mi nagy, több ezer lelkes gyülekezetekben szolgáltunk s egy évben egyszer-kétszer is alig engedték át helyünket a szószéken másnak, még akkor is mikor az irodai munkák vezetésére segédet tartottunk. Szerk.

latok teljesítéséről gondoskodni, mint mai napság, *midőn a lelkész a maga templomában az igehirdetőkét tetszése szerint alkalmazhatja!*

Mert a tapasztalás bizonyossága szerint legtöbb esetben vagy saját gyermekeivel, vagy rokonok s barátok fiaival szemben kellene a lelkésznek élni a felelősségénél fogva öt terhelő joggal, mely abban áll, hogy csak azt bocsássa szószékébe, a kinek képességéről meggyőződött! Példákat itt nem említhetek; de kívánatra szívesen szolgálok kétségtelen adatokkal, melyek igazolni fogják, hogy abban a felelősségben, mit a törvény a lelkészekre ruház, legtöbb esetben semmi biztosíték nincs a templomi szószék méltóságának megőrzését illetően!

Nagyon szeretném, ha hitfelekezetiünk kitünő tudósai meggyőznének az ellenkezőről, de nekem úgy tetszik: borzasztó ellenmodás van nálunk a hitelvek és azok gyakorlati alkalmazása között. Mert hitelveink szerint a legfőbb súlyt a *tanításra, az igehirdetésre* fektetjük; egyházi törvényeink sem szabadulhatnak ennek hangsúlyozásától, mint az egyházi törvény 111. §-ából látható: a lelkész teendői közt legelső helyen áll: *az igehirdetés*. Hogy a gyakorlatban aztán teljesen mellőzve van a törvényben és hitelveinkben egyiránt első helyen álló lelkészi foglalkozásra megfelelő súlyt fektetni: bár ne kellene végzetes hibának mondanom; de a gyakorlati élet ezer példával igazolja álláspontomat.

Falusi pap.

(Vége. köv.)

Hová jutottunk?

Égészen véletlenül került kezembe a „Magyarság“ c. új lap tizennyolcadik száma, mert biz én olvasni egyáltalán nem tűztem céломul. S ime legelső bepillantásom alkalmával is találtam benne olyat, a mi megragadta figyelmemet, s a mit a mi lapunkban közéletünkön találtam. Mert nem is lehet kívánni, hogy annak éber szerkesztősége mindent megfigyelhessen.

Szóról-szóra ide írom a cikk elejét: „*Szent-István napja*. Péter Antal mező-nagyacsai református pap a következőket ajánlja a naptár-készítők szíves figyelmébe: „Az 1901. évre szerkesztendő naptárak maholnap munkába kerülnek, s azoknak, kik szerkesztésökhöz foglalkoznak bátor vagyok szíves figyelmökhöz ajánlani egy körülményt, a melyet az eddig forgatott naptárakban nem tapasztaltam. Ugyanis augusztus 20-ika István magyar király napja, mint nemzeti ünnep csak a *keresztény* naptárakban van piros betűkkel tehát ünnepnek jelezve, de az izraelita rovatban nincs semmi jelzés, semmi megemlékezés erről“ stb. stb. Szóval útal a haza nem *keresztény* naptár-szerkesztőinek is hazafiságára s ajánlja, hogy az István király napját szedjék piros betűkkel“.

Természetesen a „Magyarság“ szerkesztőjének tetszik a jó ötlet. Hogy is ne tetszenék, mikor az indítványozó ev. ref. lelkész.

Nincs szerencsém a kollega urat ismerni, távol vagyunk egymástól, mint Makó Jeruzsálemtől s így talán sohasem találkozunk az életben, de nem is vágyik az ember megismerni az ilyen külön kiadású ev. ref. lelképásztort.

Bátorkodom azonban tudomására hozni, hogy a mi kalendáriumunk a Prot. árvaházi naptár még nem szedte piros betűvel szintén az 1900-ik évre az István király napját, ha csak most már a kartárs úr indítványára 1901-re észbe nem kap.

Nem célunk minékünk ezen ártatlan nemzeti ünnep ellen tiltakoznunk, hadd ünnepeljenek ezután is azon a napon azok, a kik addig is megtartották azt. Nekünk elég, ha a törvény rendelkezéseivel ellentétbe nem jövünk, de már az főbenjáró bűn, mikor ezen ünnep érdekében egy kálvinista lelkész agítal.

Mert olyan csoda is megtörténik, hogy ev. ref. vallásu ember néppárti érzelmű. Olyan is történik, hogy a kálvinista jámbor kisbirtokos előtt Ugron a legnagyobb magyar hazafi Olyan is megtörténik, hogy a napi lapban a riporter tudatlansága következtében becsúszik a megrovás a *hazafiatlan* ev. ref. lelkész ellen, ki az István király napját megülni nem akarja. De még ilyet nem hallottam, hogy ev. ref. lelképásztor hívja fel a naptárcsinálók figyelmét az István király napjának minden felekezet rovatjában piros betűvel szedésére.

Remélem, hogy ilyen gondolkozásu kartársam nincs több e széles hazában. Adja Isten, hogy ne is legyen. Sőt illetékes püspöke és esperese hasznos munkát végezne a köz érdekében, ha az ilyen embert a protestáns álláspontokkal megismertetné.

Most épen itt a jó alkalom, a katolikusok évszázados jubileuma alkalmával kartárs ur bizonyára kitesz magáért, abból az alkalmából majd megveszem a „Magyarság“ egy példányát s kiollózom belőle a dicsőhymnuszt a „Debr. Protestáns Lap“ számára a kálvinista közvélemény okulására.

Bizony egy ilyen felvilágosodott lelképásztor nagyban munkálhatná a közboldogságot és a felekezeti békét Debrecenben Wolaffkával?!

Felsővégesi.

NEKROLOG.

DADAI OLÁH KÁROLY.

(1841—1900). *

A nagy-körösi és dunamelléki ev. ref. tanítóképzőt s általában a magyar református ének- és zenéügyet nagy veszteség érte: *Dadai Oláh Károly* ének- és zenetanár, zeneszerző és tudós, f. évi junius 12-én, este 9 órakor, rövid szenvedés után meghalt!

Született Szatmárt 1841-ben. Tanult a szatmári ref. gymnásiumban, majd a debreceni ev. ref. főiskolában. Már szatmári tanuló korában sokszor fungált a templomban orgonista helyett s Debrecenben is tág tér nyílt éneklő és zeneművelő hajlamának. A *temetődiákból* orgonista-segéd és segéd-kantor lett (az öreg Garbóczy mellett.) Majd a híres *id. Szotyori Nagy Károlynak* segédkezett és ennek magán-konzervatóriumában szorgalmasan készült *zeneirői* és zenetanári pályájára.

Mondhatni még gyermekfiu volt, midőn a derecskei kis gymnasium (mely azóta megszűnt) énektanárává megválasztották. Onnan pályázott Nagy-Körösrre, hol 1864-ben tanítóképző-intézeti rendes- és főgymnáziumi segédtanárrá megválasztott s hol országos hírű zenedudóssá s tanárrá nőtte ki magát. Mint író elsősben a „*Zenészeti Lapok*“-nak volt lezelezője, belmunkatársa, hol több kritikai, zenepedagógiai cikke jelent meg. Dolgozott még az „*Apolló*“ című folyóiratban, mely-

* A „Magyar Tanítóképző“-ből, a tanítóképző intézeti tanárok országos egyesületének közlönyéből (1900. jun.- szept. füzet) vesszük át e meleg hangon írt, elhunyt jelesünket igaz érdeme szerint méltató cikket.

Szerkesztő.

ben több népdala, elő- és utójátéka orgonára, majd chorálok férfihangra jelentek meg tőle. „*Száll a felhő*“ című népdalát az „*Orpheus*“ zeneműfolyóirat első díjjal jutalmazta.

Önálló munkái: „*Templomi és temetési karénekek*“ I. füzet 1875-ben, II. füzet (Sz. Nagy Józseffel) 1876.; „*Egyházi énektára*“ 1878-ban; „*Orgonaépítészeti története*“ 1880-ban; „*Gyakorló könyvének*“ első kiadása „a népiskolai énektanításhoz“ szintén 1880-ban jelent meg. 1883-ban „*Énekgyakorlatokat*“ adott ki *Charpentier* és *Palmeron* után. 1884-ben. „Rövid vezérfonalat“ irt „a népiskolai énektanításhoz“. 1885-ben „*Egyházi énektárának*“ 2-ik kiadása hagyja el a sajtót. Műveinek egy némelyike azóta is ért kiadást.

Lelkiismeretes és buzgó, sőt majdnem tulbuzgó és igen sikeres tanár volt. Szerette az ifju-ágot! Igyekezett annak anyagi jólétét is előmozdítani. Nagy Lászlónak, az önvédelmi harc után feltámadt nagy-körösi ev. ref. tanítóképző első igazgatójának emlékére ösztöndíj-alapítványt gyűjtött; mesterétől, *id. Szotyori Nagy Károlytól*, két zép alapítványt szerzett ösztöndíjjal s tápintézeti segélyzés végett. 6 év előtt őt is megjubiláltuk s mint érdemi, nevét is alapítvány örökíti. Jó barát, szerető férj és családapa volt.

Id. Ábrányi Kornél „*A magyar zene a 19-ik században*“ című műve 661. lapján így méltatja *Oláh Károlyt*: „*Oláh Károly nagy-körösi képezdei tanár, hosszú évek során át a protestáns egyházi énekek, chorálok, temetési gyászdallamok összegyűjtése és kiadásának volt példás szorgalmu és alapos tudásu apostola . . . Azoknak a dallamoknak, melyek oly szoros kapcsolatban állanak a magyar dalirodalom kifejlődésével. Számos munkát végzett, egyszersmind nemzetit és vallásérzületit*“.

Utolsó utját is az énekügyben tette Budapestre. A hazai német reformátusok templomi énekes könyvének revíziója tárgyában járt fent, mint szakértő. Pár nap mulva meghalt . . . Megható temetése volt . . . Sirjánál gyermekkori barátja siratta el, *H Kis Kálmán* igazgató.

A D A T O K

a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kebelében lévő egyházak történetéhez.

77. A lelei leány-egyház köréből.

Csanád vármegye Lele községének több mint másfél ezer lakosa között él néhány év óta 300 hitfelünk. A lakosok többi része római katolikus. Évekkel ezelőtt zörgettek már — az egyházzá alakulás érzete által ösztönözötten — részint a hozzá közelebb levő makói, részint a hódmező-vásárhelyi egyháznál, kérve a segítséget, esedezve a gyámolítást, mivel gyengeségük miatt önmaguktól képtelenek voltak a nehéz feladat megkezdésére. Mikor alólírott, mint makói s. lelkész az 1887-ik év folyamán egy temetés végzésére köztök megjelent s tartá e helyen a legelső református istenitiszteletet: tapasztalta a vágyat, a lelkesedést, de egyszersmind látta az erőtlenséget is.

A váarakozásban telt el pár esztendő. Végre az 1892-ik év folyamán a hódmező-vásárhelyi egyház vette pártfogásába ügyöket, bár e hely fekvésénél s közigazgatási tekintetből inkább a makói egyházhoz tartozhatnék. De azt tekintette, hogy itteni hitfeleink $\frac{9}{10}$ -része az ő testéből szakadt el. Megbizta tehát egyik lelkészét az előleges teendőket megtételével. Ki is megbízatásában

eljárván, jelentésében úgy emlékezett meg az itteni állapotokról, hogy az méltó arra, miszerint az egyház által pártfogásba vétessék. A leány-egyház megalakult. A hívek csaknem erejüket meghaladó mértékben megadóztatták magokat. Párónként 1 frt 50 kr s az állami adó után 25 % lett az adó, azontúl tandíj fejében minden növendék után pénzértékben számítva circa 4 frt. Csaknem erejüket meghaladónak jeleztem ezen adózást s ebben túlzás nincs, mert ha tekintjük helyzetüket, beláthatjuk az állítás igazságát, miután ez a község a csanádmezei r. kath. püspök Ő excellentiája birtokán van s lakosai a ház és udvar telken kívül egy talpalatnyi földdel sem bírnak, hanem úgy haszonbérrelgetnek pár holdaeskát, miből pedig a mostani nehéz viszonyok között igen terhes a megélhetés. E mellett még udvartelkének örök váltságát is fizetniök kell évenként.

Az így megalakult egyházba hívta meg lelkész-tanítóul e sorok íróját a hódmező-vásárhelyi anya-egyház, ki e meghívást örömmel fogadta, mert nemes szándékát — ily fényes egyház támogatása mellett — megvalósíthatónak látta. E szándék az volt, hogy épen a róm. kath. püspöki birtokon, hol oly sok kísértés, csábításnak van kitéve a protestáns vallású: egy virágzó egyházat létesíthessen. Szépen is haladt a kised egyház az első évben. Építettett egy a mai kornak teljesen megfelelő iskolatermet, mely egyúttal imaterem is lett. Urasztalát s annak felszereléseit készítettett. 170 kilogrammos harangot öntetett. Ez utóbbiakat saját körében összegyűjtött fillérekéből. Az egy földes szobából álló lelkész-tanítói lakot átalakította, úgy hogy lett abból három padozott szobából álló, kellő mellékhelyiségekkel bíró lakás. Így most már birt mindazon legszükségesebb kellekekkel, a melyek megélhetését biztosítani látszottak. A telek vételből, az építkezésből, az átalakításból származott terheitől az anya-egyház megszabadította, úgy hogy az ingatlant átvette, a tartozásokat lefizette s minden átvett épületet a leányegyháznak adta át használat végett ingyen, csupán a jó karban tartást kötötte ki. Az addig élvezett évi 200 forint segélyt azonban megvonta, miáltal a leány-egyház nagyon nehéz helyzetbe jutott: melyből kibontakozni máig napig sem tudott, megpróbált pedig minden utat és módot arra nézve, hogy lételet fenn tarthassa. Zörgetett kérésével a csanádi püspökségnél, hogy háza és udvartelke után azelőtt járt 15 hold árendás földet megkaphassa, mely föld legalább évi 100 forint bevétellel emelte volna költségvetését. Azonban meghallgatást nem talált. Zörgetett az anyaegyháznál. Minden hiába való lett! Ugy hogy végre az 1896. év tavaszán kénytelen volt kimondani, hogy a lelkész-tanítói állomást többé fenn nem tarthatja, miután arra egyáltalán képtelen, hanem szervez tanítói állomást s annak fentartására az államtól 300 frt évi segélyt s a korpótléket kéri. Lelki gondozás tekintetében pedig a majdan felállítandó csanád megyei missiói körzetbe kéri magát felvételni. Az egyházmegye jóváhagyásával el is lett küldve az állam segélyért a kérvény csak nem két évvel ezelőtt, s az eredmény még eddig semmi.

Ez a lelei leány-egyház múltja. Küzdelmes és vergődéssel teljes. Az egyházakról kiadandó kimutatásokban az öt éven alól elhaltak közt a helye, mert bizony csak 4 évig élt szegény. Hivatalnokát sem tudta fizetni rendesen. Sőt még ma is százakkal tartozik volt tanítójának, kinek pedig úgy is elég bajt okozott az ő gyengeségével.

Hát a jelene milyen! Ma ott semmi sincs ami egyházra emlékeztetne. 1896. ősze óta nem volt istenitisztelek náluk. Iskolájok szünetel s 40–50 tanköteles gyermek részint az ottani katolikus iskolába jár, részint iskolába sem megyen, vagy ha a szülők tehetősebbek, a közeli városok iskoláiba küldik gyermekeiket. A lelkész-tanítói lakás árendába van adva s félő, hogy nem soká le adható is leend, mert a katolicismus elnyeli azt a néhány száz hitfelünket.

Mi lesz a jövője? Erre feleljen meg az egyházi felsőbb hatóság azon néma tényével, hogy vegye pártfogásába a védteleneket s ne engedje elveszni a meglevőket. Hiszem is, hogy az egyházmegye legközelebb gondoskodni fog arról, hogy az iskola ismét megnyíljon s leki gondozás tekintetében se szenvedjenek hiányt e más különben elég buzgón templomba járó lelki hitsorsosaink. Az a nemes gondolkodású egyházi felsőbb hatóság, mely eddig is oly sokat tett a missiói nemes ügyért, itt is megfogja találni az utat és módot arra nézve, hogy a lelei egyház halottaiból feltámadjon. Segítse őt a jó Isten ezen dolgában s áldja meg érette a minden áldások Istene!

Magyar-Csanád, 1898. február 2.

Vöröss Zsigmond,
ev. ref. lelkész-tanító.

78. A magyar csanád-apátfalvai ev. ref. l. egyház köréből.

Magyar Csanád, másként Kis-Csanád, Makótól 12 kilométernyire van. Hogy mi okból nevezetik magyarnak, azt nehéz volna megfejtetni, hiszen lakosainak 95% idegen, román és szerb s csupán 5% a magyar.

Apátfalva Csanádtól 1, Makótól 11 kilométer. Itt a lakosság száma csaknem 6000 s abból csupán 150 körül van a mi hitfeleink száma. a többi buzgó, mondhatni vakbuzgó katolikus magyar. Ezeknek ismerése után mind hitfelekezeti, mind nemzetiségi szempontból felette fontos missiói feladatot teljesített az itteni leányegyház és teljesít ma is, azt mindenki könnyen átláthatja, ha meggondolja a mieinknek nagyon is assimilálódó hajlamát, mikre számos hitehagyott és nemzetiségéből levetkőzött, oláhokká lett hajdani hitfeleink a szomorú tanubizonyságok. Biharban, Erdélyben hány meg hány helyen, hol hajdan reformátusok örök hitbuzgósága hirdette az evangéliumi igazságokat, ma pópák és daszkálok, dákoróman álmaik megvalósítani akarván, izgatják a hajdani magyar és református ösök oláhokká lett utódjait nemzetünk ellen. Resicabányán és környékén, midőn mint missiói lelkész működtem, hány meg hány Fekete, Mihó, Kenderesi, Szabó, Szücs, Horváth nevű boeskoros oláht találtam, kik a tiszta magyar helyekről odatelepedvén, hitüket elhagyták, nemzetiségüket megtagadták s „az apám magyar volt, de én oláh vagyok“ felelettel elégitettek ki, ha kértem őket a megtagadott édes anyai kebelre való visszatérésre.

Más szempontból szinte felette fontos feladatot teljesített és teljesít ezen leányegyház azáltal is, hogy Apátfalván lakó hitfeleinket megóvja a katolikus egyházba való beolvadástól. Ott már nemzetiségünket féltetni nem kell, mert a lakosok mind magyarok, hanem féltetni kell vallásunkat, hiszen a csábítás ezer meg ezer nemei feltalálhatók, eleitől fogva náluk. Istennek legyen érette hála, hittagadó nem sok lehetett eddig sem közöttük, de bizony hitében gyenge, azt alig alig ismerő, van elég. Mert sokan ott a katolikus iskolá-

ban növekedvén fel, vallásunkat nem ismerik. Ma már csaknem minden tankötelesünk átjár a Csanádon lévő iskolánkba. Arról is gondoskodni kell, hogy azok, kik iskolánkba nem járván, hitünkről, vallásunkról mit sem, vagy vajmi keveset tudnak, a hitvallás ismeretére eljussanak s bennök az egyház szeretete, az ahhoz való ragaszkodás felébresztessék s megerősítsék.

A magyar csanád-apátfalvai leányegyház az 1860-as években vetette meg alapját. Tagjai Makóról származtak. Kezdetben kevesen, később többen-többen, úgy hogy ma 400 körül van hiveink száma, kik nagyrészt kevés vagy épen semmi vagyonnal sem bírnak. Van köztük az intelligens elemből is néhány.

Egyházunk legkorábban letelepedett hivei buzgó sága, a makói anyaegyház gondoskodása lehetővé tette, hogy egy szerény hajlékban nevelhették gyermekeiket gyakran változó, csekély javadalmazással ellátott tanítói, vasárnap s ünnepnapokon istentiszteleteket tarthattak. Az urí szent vacsora kiszolgáltatása végett a makói egyház lelkészei jelentek meg évenként több alkalommal.

Majd későbbben jobb idők hajnala kezdett derengeni. A községi földek elosztása alkalmával kap 8 katasztrális hold földet lelkészi javadalmazásra, 5 katasztrális holdat tanító javadalmazásra. Lesz fél hold temetője s 1800 □-öl templom-helynek. Ettől fogva a biztosabb jövő, a fejlődhetés fényveti előre sugarait. Még későbbben eladásra kerülvén a község határában egy kinstári pusztá, abból 57 katasztrális holdat vett meg a leányegyház részére a nemesen gondolkozó és cselekvő anyaegyház. A vett pusztá árért a leányegyház helyett jót áll. Legyenek Istentől megáldva, kik ebben a szent ügyben csak egy lépést is tettek. Emlékek örökké élni fog.

A vett pusztá ára a mult év folyamán lefizetett teljesen. Most az felül másfélezer forinton jövedelmez tisztán a leányegyháznak. A többi föld birtoka 350 frtot szolgáltat az egyház fentartására, az egyházi adóból — páronkint 1 frt 50 kr. és az állami adó után 10% — befolyik 300 forint. Így évi bevétele felül van a két ezer forinton Iskolánkba jár a folyó tanévben 25 református, 19 más vallású. Ami gyermekeink tandíjat évek óta nem fizetnek, a más vallásúak évi 4 frt tandíja az illető tanítóé.

Iskolánk, mely egyszersmind imaternünk, új épület. Szépen berendezett minden szükséges tanszerekkel. Az iskola tetején kis fatorony, benne kicsiny harang. Van már a mult év folyamán közadakozásból szereztetett keresztelő edényünk. urasztali teljes felszerelésünk és egy oly terítőnk mely 50 frtot megér, melyen a hímzést egy katolikus nő, Zimány Vilma kisasszony oly művésziesen végezte el, hogy mindenki dicséretét kiérdemelte. Isten áldja meg érette. A terítő Bodrogi Sándor volt gondnok és családja ajándéka.

Ennyi még történetünk. Rövid mult, szépnek látszó jövő. Buzgóság, kitartás, békeség, atyafiság, szeretet, ha vezérül marad a leányegyházban, úgy szép jövő áll előtte. Mit, hogy a jó Isten megadjon, szívből kérem.

Magyar-Csanád, 1898. febr. 8.

Vörös Zsigmond,
ev. ref. lelkésztanító.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A magyar protestáns irodalmi társaság ez évben szeptember hó 18. és 19. napjain Pozsonyban tartja közgyűlését. A gyűlésen

résztevők a megállapított program szerint szept. 18-án érkeznek. Este 6 órakor előértekezlet, szept. 19-ik napján 9 órakor istentisztelet, utána a diszközgyűlés tartatik.

— **Lelkész-választás.** A felső-szabolcsi egyházmegyében Balsán a Pápára távozott Lic. Rác Kálmán helyére f. évi július hó 15-ik napján egyhangúlag, közfelkiáltással Vas János eöri s. lelkész, előbb Sárospatakon szénior és segéd-tanár s volt nagykallói esperesi segéd-lelkész választatott meg. E választáshoz mi is a legszebb reményeket fűzzük s ifjú lelkészársunkat új hivatalában kész szívvel üdvözljük.

— **Tanár-választás.** Varga József, a debreceni felsőbb leányiskola buzgó ének- és zenetanára közelebb a nagykörösi ev. ref. tanítóképző intézetbe zene-tanárrá választatott. A mennyire sajnáljuk a lelkes szakférfiúnak körünkből távozását, annyira örvendünk, hogy az elhunyt országos hírvé zene-tanárnak, Oláh Károlynak örökét hivatott és méltó utód veszi át.

— **Igazgató-választás.** A hajdú-böszörményi gymnasium igazgatójává a nyugalomba vonult Kozma Sándor helyére Köblös Samu helyettes tanár választatott. Az új igazgató — értesülésünk szerint — tehetséges és agilis ifjú ember; tekintettel azonban arra, hogy még vizsgakötelezettség alatt áll, megválasztását ideiglenesnek kell tekintenünk.

— **Megjelent az Év-könyv** a debreceni ev. ref. főiskola akademiái tanszakairól az 1899—1900. évről. Egybeállította Csiky Lajos ez évi akad. igazgató. A vaskos füzet 180 lapon tárgyalja a debreceni akadémia mult évi eseményeit; elől közölvén Csiky Lajos akad. igazgatónak „A szabad akaratról”, majd Eröss Lajos theol. tanárnak „A hitvallások jelentőségének és létjogosultságának kérdése úgy általában, mint különösbbe a protestáns egyházakban” címek alatt tartott székfoglaló értekezéseit, ugyszintén főtiszt. püspök úrnak és az akad. igazgatónak tanári beigtató és üdvözlő beszédeit. Az évkönyv szétküldése folyamatban van.

— **Tíz éves találkozóra** gyűltek össze városunkba f. évi július hó 23-ik napján azok a tanítók, kik 1890. évben végezték a debreceni tanító-képezdében pályájukat. Létszámuk a pályavégzésekor 12 volt, a kik közül a tíz éves találkozón megjelentek: Csathó Gyula kötegyáni, Hörömpö Ferenc ceglédi (nejével), Rác Béla bagaméri, Szabó Elek püspök-ladányi, Varga Béla körös taresai, Viski József tiszadobi református tanítók és Végh Gábor apai állami iskolai igazgató egyszersmind ref. kántor. Táviratilag jelentették akadályoztatásukat Bajkai Imre király-helmeci, Kotymán József balmaz-újvárosi tanítók. A jelenlevők egykori tanáraik: Kovács Lajos igazgató és Orosz István társaságában édes visszaemlékezések közt, derült hangulatban töltötték el a napot s annak emlékét az ifjúsági segítő-egyesület részére felajánlott 100 korona adománynyal tették külsőleg is maradandóvá. Harmadik tanárukat, a városról távol levő Somogyi Pált táviratilag üdvözlötték Ifjú tanítóink — egy kivételével — mindannyian családosa; s ittlétök alatt úgy tanáraik, mint általában mindazok előtt, a kikkel csak érülköztek, bizonyoságot tettek arról, hogy hivatásukért lelkesedő, egyházukat igazán szerető, iskolánkra kegyelettel s hála-lásan emlékező, külső maguk viseletében művelt férfiak, a kik tehát az élet iskolájában is megállják helyüket s intézetünk jó hírnevét fentartani és emelni képesek. Az Isten áldása kísérje továbbra is szép pályájokon!

— **Meghívó.** Az ev. reform. tanítók Országos Egyesülete ez évi nagy-gyűlését aug. 13-án Miskolcra tartja, melyre a tagokat és érdeklődőket tisztelettel meghívja az elnökség. Gyűlés tárgyai: 1. Elnöki megnyitó beszéd. 2. Titkári jelentés s ezzel kapcsolatban a Konkoly Thege Béla-féle pályázati eredmény kihirdetése. 3. „Az ev. ref. tanítók kívánalmi“. (Zsinat elé terjesztendő határozatok.) Előadó Simon Károly h. hadházi tanító. 4. „A református tanító a magyarság szolgálatában“ Előadó: Fogarassy Jenő ároktői tanító. 5. „A vallásos és hazafias érzelem ápolása a népiskolában“. Előadó: Lázár István füzes-gyarmati tanító. 6. Dr. Ében előadása. 7. Hivatalos lap ügye s kapcsolatban az egyesület tagjainak pontos meghatározása. 8. Pénztáros előterjesztése. 9. A Tanítók Háza javára alapítvány, vagy évi segélyösszegnek meghatározása. 10. Indítványok, vagy előre beadott sürgős javaslatok. Gyűlés kezdete 1/2 10 óra; helye az egyházkerületi leánynevelő intézet nagy terme. (Előzőleg rövid reggeli istentisztelet a nagytemplomban.) Igyekezünk mindenki 12-én a délutáni vonaton érkezni s a „Tiszavidéki“ nagy állomáson szállani ki, hol várni fognak reánk vendéglátó kartársaink. Ismerkedési estély 8 órakor a „Budapest“ szállóban 13-án, a gyűlés után 11 órakor bankett. (Tagoknak mindkettő díjtalan.) Másnap 14-én, reggel 8 órakor kirándulás a diósgyőri gyárba, majd a rendezőség által kijelölt időben a Hámorba. Jelezni kívánjuk, hogy gyűlésünk igen látogatott leend, s előkelő kitünőségek megjelenésére bizton számíthatunk. Krassó, 1900. Julius 22. Kartársi szives üdvözléssel: dr. Kiss Áron és Sinka Lajos elnökök Csurka István főjegyző.

— **Fertőző betegségek ellen,** melyek leginkább az egészségtelen ivóvíz által terjesztetnek, biztos óvszer a tiszta egészséges ásványvíz. Felhívjuk tehát olvasóink szives figyelmét a „Kristály Szt.-Lukácsfürdői hegyi forrás hirdetésére.“

Szerkesztői üzenetek.

L. E. úrnak T.-D. A küldött énekek megérkeztek. Hynemű közleményekkel azonban oly bőven el vagyunk látva, hogy közlésükre határozott ígéretet nem tehetünk. Különben is úgy látjuk, hogy egyes helyeken az utóbb beküldött templom-felavatási énekek is még simításra van szükség.

„Hogy jószágod hozzánk hajlék
S felépült itt e szent hajlék.“

„S ha pusztít a bün fegyvere,
Uram siess, Uram gyere! stb.“

Többeknek. Lapunk szerkesztője egyszersmind konventi jegyző 2--3 hétre a városról eltávozott. Így a konventi jegyzőségével kapcsolatos ügyekben beérkezett megkeresésekre és tudakozásokra hazaérkezéséig nem válaszolhat.

TARTALOM - JEGYZEK: Ének. Lévy József. -- Magunkról—magunknak! Beregi. — T á r c a: Egyháztörténelmi adatok. Földváry László. — A védekezés némely módja. Juhász Sándor. — Közéletünk. Pénzváltók a szőszéken! Falusi pap. — Hová jutotunk? Felsővégesi. — N e k r o l o g: Dadai Oláh Károly. — A d a t o k a tiszántuli ev. ref. egyházkerület kebelében lévő lelei leány-egyház köréből. — A magyar csanád-apátfalvai ev. ref. leány-egyház köréből. Vöröss Zsigmond. — K ü l ö n f é l é k. Szerkesztői üzenetek.

Felelős szerkesztő: **SASS BÉLA.**

Szerkesztő-társ: **Erőss Lajos.**

Pályázat tanári állásra.

Az áll. segélyezett *mezőturi* ev. ref. főgymnasiumhoz a német-magyar tanszékre *helyet-*

tes tanár kerestetik. Fizetése 1600 kor. s esetleg az internatusi felügyeletért ingyen szoba fűtéssel az intézetben; de ha sikerrel működik és oklevelet szerez, az oklevél szerzésre következő tanévben 2400 kor., törzsfizetés, s 400 k. lakbér mellett rendes tanáruul állandósíttatik és a többi 2600, 2800, 3000, 3200 kor. fokozat a szabályszerű korpótlékokkal annak rendje szerint biztosítva lesz számára.

A tanszéket csak protest. vallásu egyén nyerheti el. Torna-tanári képesítés a folyamodónak elsőséget ad. A kellően fölszerelt kérvények az „Igazgató Tanács“ elnökéhez f. é. aug. 15-ig küldendők be.

Mező-Tur, 1900. jul. 16.

Jakucs Gábor,
ig. tanács elnök.

Pályázat

a *tiszaburai* evang. református *kántor-tanítói* állomásra. Fizetés: tisztességes lakás, melléképületekkel; készpénz 30 frt; 16 1/2 köböl rozs; ugyanannyi árpa; féltelek szántó föld, ehez tartozó réti kaszálóval s legelővel; adóját az egyház fizeti; tandíjfejenként 1 véka árpa; 1 1/2 öl tüzifa; faggyu és örlés helyett 7 frt 20 kr; kántori teendőkért 50 frt; stóla 30—40 frt; ismétlő iskola vezetéséért további intézkedésig 20 frt; legátusok ellátásáért 12 frt.

Kötelessége: I—VI. osztályu fiúiskola tantervszerű vezetése; templomi s temetési szolgálatoknál orgonista-kántori teendők végezése. Megválasztott Szeptember 1-jén köteles elfoglalni hivatalát s egy évi sikeres próbaév után állandósíttatik. Orgona-próbára meghívottak 5 forintig utiköltséget kapnak. Pályázatok *augusztus 12-ig* **Jákó Balázs** lelkészhez Tisza-Burára (postahely) intézendők.

Pályásat két tanári állásra.

A *hódmező-vásárhelyi* állami segélyben részesülő ev. ref. főgymnasiumban *két tanári* állásra pályázat hirdettetik, u m.:

1. a magyar és latin nyelvi és irodalmi,
2. a történelmi-földrajzi tanszakra. Megválasztott tanárok e megjelölt tanszakok mellett kötelesek esetleg az illető tanszakkal rokon más tantárgyakat is tanítani. Ha rendes tanár választatik, egy évi sikeres működés után állandósíttatik. A rendes tanár javadalmazása: 2400 kor. törzsfizetés, 500 kor. lakbér és öt izben emelkedő 200 kor. ötödéves pótlék, évnegyedes részletekben előre kiszolgáltatva. Megjegyezzük, hogy tanintézetünknel van négy 2800 és négy 3200 kor. törzsfizetéssel díjazott állás, amelyekre

az előléptetés alkalomadtával történik. A helyettes tanár évi díja 1600 kor. törzsfizetés és 200 kor. lakbér szintén évnegyedi részletekben előre szolgáltatva. Csak ev. ref. vallásúak pályázhatnak. A megválasztott rendes tanár az országos tanári nyugdíjintézetnek jogos és kötelezett tagja.

Pályázók életkorukra, vallásukra, képesítésükre, egészségi állapotokra, eddigi szolgálatukra és hadi kötelezettségeikre vonatkozó okleveleiket és igazolványaikat *f. é. aug. 9-ig* bezárólag alólírotthoz küldjék be. A megválasztottak hivatalukat *f. é. szept. 1-én* kötelesek elfoglalni.

Hódmező-Vásárhelyen, 1900. jul. 18.

Szabó János,
lelkész-elnök.

1-2

Segédlelkész kerestetik Nagyváradra.

Kötelesség: 1. vallásitanítás 10—12 órán át hetenként, 2. a lelkészi teendőkben való segédkezés; 3. ünnepeken predikálás a legátus helyett.

Fizetés: 1. A mosatást leszámítva teljes ellátás; 2. évi 400, négyszáz korona havonkénti részletekben. (Mellékjövedelemre is 100 koronáig van kilátás!)

Az állomás azonnal elfoglalható. Jelentkezés *Sulyok István* lelkésznél. Nagyvárad (Ujvárosi) lelkészlak.

1-2

Nagytiszteletű s tekintetes egyházi előljáróság.

Elmulaszthatatlan kötelességemnek tartom a nagytiszteletű és tekintetes egyházi előljáróságokat értesíteni arról, hogy 8 éve fennálló

orgona építészeti műtermemet,

mely eddig Széchényi-utca 1805. szám alatt volt,
1899. év november hó 1-től

Darabos-utca 7. sz m alá

teljesen e célra újonnan épített házamba helyeztem át, ahol azt a mai kor kivánalmainak megfelelően rendeztem be úgy, hogy bármilyen nagyságú és kivitelű orgonákat, állító termemben teljesen elkészíthetek s azokat átvizsgálás után megrendelési helyökre szállítom. Munkám jószágáról kezeskedik azon nagyrebecsült pártfogás, hogy évente *10—15 ev. reform. egyháznak* szolgálók munkámmal s magam is, mint református vallású, egyházam érdekét tartom szem előtt s úgy az árakban, mint a kivitelben a teljes megbízhatóságra törekszem.

Továbbra is szíves pártfogásukba ajánlva magamat, maradtam teljes tisztelettel

Kerékgyártó István

orgona-építő.

NEUMANN M.

Magyarország legnagyobb és legrégebb

férfi-, fiu- és gyermek-ruha telepe

DEBRECEN, Főtér, a m. kir. postával szemben.

Pontos czimemre figyelni tessék.